

Секція: Психологія, педагогіка, освіта, філософія та філологія

Осадча Лариса Анатоліївна

кандидат психологічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва,

м. Умань, Україна

ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПЕРСОНАЛУ ОСВІТНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ПРОФІЛАКТИКА «СИНДРОМУ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ»

Проблема дослідження психологічного благополуччя особистості наразі є однією з актуальних не тільки за кордоном, але в нашій країні. Внутрішнє прагнення особистості бути благополучною, задоволеною, щасливою тощо базується на основі зміни парадигми життя людини 21 століття – людини, яка стає активним суб’єктом власного життя та діяльності, творцем, який ставить цілі, активізує зусилля, спрямовує власний розвиток для досягнення бажаного благополуччя.

Благополуччя є відносно стійким ставленням до всього, що відбувається в житті людини, впливає на її мислення та поведінку, а також відіграє важливу роль у формуванні позитивної атмосфери власного буття та функціонування. Психологічне благополуччя відображає загальну тональність настрою та налаштувань особистості і формується в процесі співставлення спроможностей задоволення власних потреб, реалізації інтересів та прагнень із наявними у неї можливостями.

Зважаючи на актуальність даної проблематики, нами було проведено вивчення відповідності організації освітнього процесу очікуванням науково-педагогічних працівників. Дослідження було спрямоване на виявлення проблем, що виникають під час освітньої діяльності з метою їх попередження чи усунення, а також з метою профілактики «синдрому

професійного вигорання» на роботі. Анкетування щодо відповідності якості навчання очікуванням науково-педагогічних працівників проводилося шляхом on-line анкетування протягом лютого-березня 2020 року. Учасники анкетування – 67 науково-педагогічних працівників (далі – НПП) Уманського НУС (професор – 4 особи, доцент – 37 осіб, старший викладач – 8 осіб, викладач – 16 осіб, викладач-стажист – 2 особи). З метою об’єктивності збору даних, анкетування проводилось анонімно та виключно на добровільних засадах.

На запитання «Як Ви оцінюєте рівень організації освітнього процесу в Уманському НУС?» 36% респондентів зазначили, що високо, 54% – достатньо, 10% – задовільно. На питання анкети «Вкажіть, які фактори, на Вашу думку, вдосконалюють освітній процес?», ми отримали наступні фактори: впровадження нових або корекція існуючих навчальних програм з урахуванням думок студентів та роботодавців (обрали 61,2% опитаних), поліпшення організації практики за спеціальністю (52,2%), важливим також є збільшення комп’ютеризації освітнього процесу (23,9%).

Основними серед факторів, які, на думку викладачів, сприяють підвищенню інтересу студентів до навчання, було визначено впровадження інноваційних методів навчання (65,7%), зацікавленість викладачів в успіхах студентів (43,3%) і підвищення професіоналізму викладачів (23,9%).

У наступному питанні анкети «Які проблеми якості освітнього процесу, на Вашу думку, потребують першочергового вирішення?» пропонувалось здійснити вибір із запропонованого переліку або надати свій варіант відповіді. Перше місце серед актуальних для першочергового вирішення проблем, з великим відривом посіла проблема ведення документації у надмірному обсязі, на цю проблему вказують 76,1% опитаних.

Друге місце серед проблем, які потребують вирішення, посіла проблема стану та оснащення навчальних аудиторій (25,4%), третє місце – проблема низького рівня організації самостійної роботи студентів (20,9%). Важливими також є питання міжнародної, міжуніверситетської мобільності НПП (19,4%) і врахування в освітньому процесі запитів усіх груп стейкхолдерів (16,4%).

Багатьма респондентами відмічається звантаженість викладача надмірним обсягом документації. Дійсно, що при порушенні балансу навантаження з різних видів робіт (навчальної, наукової, методичної, організаційної) викладачам доводиться обмежувати наукову роботу на користь інших видів робіт.

Науково-педагогічним працівникам була надана можливість оцінити рівень задоволеності умовами забезпеченості якості освітнього процесу за шкалою від 1 (низький рівень) до 5 (високий рівень). За результатами опитування виведено середні оцінки рівня задоволеності різними сферами освітнього процесу. Наразі науково-педагогічні працівники високо оцінили доступність інформації (середній бал 4,36), умови підвищення кваліфікації (4,05) та рівень організації освітнього процесу (4,03). На запитання «Вкажіть, які методи організації освітнього процесу Ви застосовуєте для покращення якості освіти?» було надано наступні відповіді (табл. 1).

Таблиця 1

Методи організації освітнього процесу для покращення якості освіти

Перелік методів	Кількість отриманих відповідей	Відсоток
Володію сучасною методологією і методикою досліджень у галузі вищої освіти	20	29,9
Застосовую різні способи подачі матеріалу, де це доречно	38	56,7
Впроваджую нові інноваційні технології навчання, у тому числі ІКТ	19	28,4
Використовую в освітньому процесі фундаментальні знання, досягнення сучасної науки, постійно оновлюю зміст навчальних дисциплін	30	44,8

Формую освітнє середовище, яке сприяє пізнавальній активності студентів, навчанню на основі досліджень	7	10,5
Організую дослідницькі групи з актуальних проблем науки, беру участь у національних та міжнародних проектах	3	4,5
Реалізую основні форми інтернаціоналізації вищої освіти (мобільність студентів і викладачів, впроваджую зарубіжний досвід у практику, тощо)	7	10,5
Створюю електронні навчальні ресурси	17	25,4
Володію технологіями управління самостійною діяльністю студентів	4	6,0
Вважаю інтерактивну взаємодію зі студентами найбільш продуктивною в освітньому процесі, організовує групову та колективну проектну діяльність	15	22,4
Застосовую різні технології моніторингу освітніх результатів, здійснюю їх корекцію	6	9,0

Дані свідчать, що більшість опитаних науково-педагогічних працівників (44,8%) використовують фундаментальні знання, постійно оновлюючи зміст дисциплін, урізноманітнюють способи подачі навчального матеріалу (56,7%). Близько третини респондентів (29,9%) володіють сучасними методологіями досліджень. Опитані НПП активно впроваджують нові інноваційні технології навчання, у тому числі ІКТ (28,4%) та створюють електронні навчальні курси (25,4%). Переважна більшість (67,2%) опитуваних науково-педагогічних працівників кафедр зазначили, що бажають і надалі підвищувати свій рівень особистісно-професійного розвитку шляхом врахування різноманітних форм та можливості на місцевому, регіональному, всеукраїнському й міжнародному рівні.

На запитання «Вкажіть, які методи організації освітнього процесу Ви застосовуєте для покращення якості освіти?» було надано наступні відповіді: більшість опитаних науково-педагогічних працівників (44,8%) використовують фундаментальні знання, постійно оновлюючи зміст дисциплін, урізноманітнюють способи подачі навчального матеріалу (56,7%). Близько третини респондентів (29,9%) володіють сучасними методологіями досліджень. Опитані НПП активно впроваджують нові

інноваційні технології навчання, у тому числі ІКТ (28,4%) та створюють електронні навчальні курси (25,4%). Переважна більшість (67,2%) опитуваних науково-педагогічних працівників кафедр зазначили, що бажають і надалі підвищувати свій рівень особистісно-професійного розвитку шляхом врахування різноманітних форм та можливості на місцевому, регіональному, всеукраїнському й міжнародному рівні.

Висновки. Узагальнюючи результати опитування науково-педагогічних працівників, можна констатувати, що з метою удосконалення змісту, організації та якості освітнього процесу, а також для профілактики «синдрому професійного вигорання» на роботі потрібно проводити опитування науково-педагогічних працівників щодо відповідності організації освітнього процесу їх очікуванням щорічно. Відстежувати позитивну динаміку та виявляти недоліки з метою вживання своєчасних заходів. Форми і методи навчання та викладання потребують удосконалення та приведення їх відповідність до кожного освітнього компонента для забезпечення якості освіти. У викладацькій діяльності більше практикувати сучасні активні форми роботи. Науково-педагогічним працівникам рекомендовано систематично використовувати дистанційні курси як один з форматів подання інформації здобувачам вищої освіти.